

Η ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΤΗΣ ΑΦΥΠΝΙΣΗΣ

«Το Καπλάνι της βτρίνας το έγραψα στη Μόσχα, με μια νοσταλγία για τα παιδικά μου χρόνια. Κυκλοφορούσε πολύ λίγο τότε, αλλά έκανε μεγάλη επιτυχία μετά τη Μεταπολίτευση - και οι γονείς αλλά και οι δάσκαλοι ξενίστηκαν με αυτό το βιβλίο. Σκέφτηκαν, γιατί να μιλάμε στα παιδιά για δικτατορία;».

Άλκη Ζέη

Συγγραφέας. Γεννήθηκε στην Κυψέλη, ζει στους Αμπελόκηπους. Απορεί πώς, με τόσους βρικολακες, τα παιδιά διαβάζουν ακόμα τα βιβλία της.

ΑΠΟ ΤΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΡΙΒΟΛΗ, ΦΩΤΟ: ΣΠΥΡΟΣ ΣΤΑΒΕΡΗΣ

- > **Γεννήθηκα στην Αθήνα**, αλλά τα πρώτα παιδικά μου χρόνια τα πέρασα στη Σάμο, με τον παππού μου, λόγω της αρρώστιας της μητέρας μου. Εκεί, με την αδερφή μου περνούσαμε ζωή και κότα και δεν θέλαμε να γυρίσουμε καθόλου πίσω στους δικούς μας. Το Μαλαγάρι, που ήταν και η έμπνευση για το Λαμαγάρι στο *Καπλάνι της βιτρίνας*, ήταν ένα ονειρεμένο μέρος ακριβώς απέναντι απ' το Βαθύ - αυτοί που είχαν σπίτια στην πρωτεύουσα, είχαν εκεί τα εξοχικά τους. Τότε όλα τα σπίτια τα λέγαμε πύργους - καθένα είχε τον κήπο του με τεράστια πεύκα, τα οποία έφταναν ως τη θάλασσα. Από το περιβόλι του παππού μου βγαίναμε κατευθείαν στη θάλασσα. Όταν γυρίσαμε στην Αθήνα αλλάξαμε πολλά σπίτια, από την Κυψέλη μέχρι τη Γ' Σεπτεμβρίου, αλλά τα περισσότερα χρόνια τα πέρασαμε στην πλατεία Αμερικής.
- > **Όταν ήρθε η Κατοχή** οργανώθηκε στην ΕΠΙΟΝ. Ο αδελφός της μητέρας μου είχε παντρευτεί τη Διδώ Σωτηρίου που ήταν ανακατεμένη ως τον λαϊκό με αυτά κι εκείνη μας έβαλε όλους στην Αντίσταση. Ο πατέρας μου ήταν βενιζελικός και συμπαθούσε το ΕΑΜ και την Αντίσταση, αλλά μας έβαλε όρο εμείς να μην ανακατευτούμε πουθενά. Φυσικά, δεν τον ακούσαμε. Ως τις τρεις το μεσημέρι που δούλευε στην Τράπεζα Αθηνών, στο σπίτι μας γινόταν χαμός. Μέχρι και συνεδριάσεις γυναικών κάναμε.
- > **Τότε πήγα να στη Σχολή Αηδονοπούλου** ακόμα κι ασχολιόμουν πολύ με το κουκλοθέατρο - είχα αναλάβει να γράψω το έργο που θα παίζαμε. Όταν κάναμε την παράσταση, η καθηγήτριά μας, η Ελένη Περράκη, έφερε στο σχολείο τον Ελύτη, τον Γκάτσο, τον Μάριο Πλωρίτη και τον Γιώργο Σεβαστίκογλου, που έγινε αργότερα άντρας μου.
- > **Όταν πια πλήθυναν οι ανάγκες** της Αντίστασης, το άφησα το κουκλοθέατρο. Είχαμε αμοληθεί πια. Όταν έγινε η απελευθέρωση, ήρθε η Διδώ και μας είπε ότι φεύγουμε - και μάλιστα είπα στον Γιώργο Σεβαστίκογλου «μην τύχει και δεν έρθεις να με πάρεις και με αφήσεις εδώ με τον πατέρα μου». Και, πράγματι, ήρθε ένα βράδυ μεσάνυχτα και με πήρε και φύγαμε κρυφά και βρεθήκαμε στη Λάρισα. Τώρα που το σκέφτομαι, λέω: «Μα, καλά. Δόθηκε εντολή να φύγουμε απ' την Αθήνα. Να πάμε πού; Στη Λάρισα, λες κι εκεί ήταν μια άλλη Ελλάδα;».
- > **Γυρίσαμε στην Αθήνα** με τη Συμφωνία της Βάρκιζας. Ο Σεβαστίκογλου έφυγε κρυφά το '48 για την Τασκένδη, αλλά εμένα με έπιασαν και πήγα εξορία στη Χίο. Πήρα ένα χαρτί απ' το Τμήμα Αλλοδαπών ότι με καλούν «διά υπόθεσή μου». Θέλανε να υπογράψω δήλωση - αν δεν την υπέγραψες, πήγαινες εξορία. Στη Χίο ήμασταν κλεισμένες σε στρατόπεδο, σαν φυλακισμένες. Κοιμόμασταν δίπλα-δίπλα στα ράντζα, μέσα στους θαλάμους. Δεν μας έκαναν βασανιστήρια, απλώς ήμασταν κρυμμένες μέσα και δεν βλέπαμε ούτε έναν άνθρωπο. Ήταν η Αλέκα Παϊζη, η Καίτη Ντιριντάουσα, η Νανά Καλλιανέση, που έγινε μετέπειτα η εκδότριά μου στον Κέδρο, και πάρα πολλές γυναίκες από την επαρχία.
- > **Όταν βγήκα ήθελα να φύγω**, αλλά δεν μπορούσα να βγάλω διαβατήριο με τίποτα. Κατάφερα να φτάσω στην Τασκένδη μέσω Ιταλίας το 1954. Ήμουν σαν τη μύγα μέσο' στο γάλα στην Τασκένδη, όλες ήταν ανταρτοπούλες από χωριά κι είχαν ζήσει ήδη πέντε χρόνια εκεί. Δεν ήταν αυτό που περίμενα, ο Γιώργος δεν μου είχε γράψει με τρόπο κάτι. Να μου πει έχει κρύο, φέρε πολλά πουλόβερ, κάτι. Τρομάξαμε να γυρίζουμε τα παζάρια να βρω ένα παλτό γιατί είχα ξυλιάσει. Μείναμε εκεί δυο χρόνια, ζήσαμε και τον εμφύλιο της Τασκένδης. Ήταν πολύ σκληρό να βλέπεις ανθρώπους που πολέμησαν δίπλα-δίπλα ν' αλληλοδέρνονται. Μετά το 2ο συνέδριο του κόμματος, το 1957, φύγαμε στη Μόσχα.
- > **Το Καπλάνι της βιτρίνας** το έγραψα στη Μόσχα με μια νοσταλγία για τα παιδικά μου χρόνια. Ξεκίνησε επειδή διηγούμουν πολύ τις ιστορίες των παιδικών μου χρόνων με τον παππού μου στα παιδιά μου. Το έγραψα γρήγορα και το έστειλα στον φίλο μου, τον Δημήτρη Δεσποτίδη, που είχε τον εκδοτικό οίκο Θεμέλιο. Δεν μου απάντησε και όταν ήρθα στην Ελλάδα τον ρώτησα, «τι γίνεται με το βιβλίο;». Μου είπε, «να το, στη βιτρίνα είναι». Κυκλοφορούσε πολύ λίγο τότε, αλλά έκανε μεγάλη επιτυχία μετά τη Μεταπολίτευση - και οι γονείς αλλά και οι δάσκαλοι ξενίστηκαν με αυτό το βιβλίο. Σκέφτηκαν, γιατί να μιλάμε στα παιδιά για δικτατορία;
- > **Ήταν πολύ δραστήρια περίοδος**: έμαθα ρωσικά, πήγα να στο Κινηματογραφικό Ινστιτούτο και σπούδαξα κινηματογράφια. Ο Γιώργος τα πήγαινε πολύ καλά, είχε ανέβει και το θεατρικό του, *Η Αγγελία*, και λίγο πριν φύγουμε τον κάναμε και καλλιτεχνικό διευθυντή στο Θέατρο Βαχτάνγκωφ. Στη Μόσχα έμεινα οκτώ χρόνια - ο νους μας ήταν πια στο πώς θα γυρίσουμε στην Ελλάδα. Νομίζαμε πως θα γυρίσουμε θριαμβευτικά, μέχρι που ήρθε ο Ηλίας Ηλιού και τον ρώτησα. «Ε, θα επιστρέψουν οι πρώτοι τρεις, μετά θα κάνει ενστάσεις η ΕΔΑ και σιγά-σιγά θα γυρίσουν κι οι υπόλοιποι». Και οι πρώτοι τρεις που γυρίσαμε ήμουν εγώ με τα δυο παιδιά μου, τον Σεπτέμβριο του '64.
- > **Πριν καλά-καλά προλάβουμε** να συνηθίσουμε την Αθήνα, έγινε η χούντα και φύγαμε για το Παρίσι. Ο Γιώργος δούλευε στο πανεπιστήμιο και είχε κάνει έναν θάσο με τον Αντουάν Βιτέζ στη σχολή του, στη Σορβόνη. Εγώ έκανα ελληνικά σε διάφορους ξένους. Εκεί, εκτός απ' το ότι είχαμε τις δυσκολίες μας τις οικονομικές, ήμασταν ζουρλαμένοι. Πρώτα με την Αντίσταση, μετά με τη διάσπαση του κόμματος - όλο τρέχαμε. Τρέχαμε μαζί με τη Μελίνα εναντίον της χούντας. Συνδεθήκαμε πολύ με τη Μελίνα στο Παρίσι. Ήταν μια Ελληνίδα star - ούτε που φανταζόμουν πως μπορούσε να είναι ένας τόσο διαφορετικός άνθρωπος. Έγινε και η διάσπαση του '69 μεταξύ ΚΚΕ εσωτερικού και εξωτερικού. Πάλι τρέχαμε, αν και με το ΚΚΕ Εσωτερικού πιστέψαμε ότι αυτός πια θα ήταν ο κομμουνισμός που ονειρευτήκαμε.
- > **Πήγα να από καφέ σε καφέ** να γράψω για να βρω την ησυχία μου. Στο σπίτι ερχόντουσαν τα παιδιά, οι φίλοι τους μπαίνανε, βγαίνανε. Στο Παρίσι έγραψα και τον *Μεγάλο περίπατο του Πέτρου*. Όταν πια τελειώσε η χούντα, αρχίσαμε να πουλάνε τα βιβλία μου για τα καλά. Έκανα μεγάλα διαστήματα να γράφω - ώσπου να πάω σε μια χώρα και να προσαρμοστώ, μου έπαιρνε καιρό. Προσπαθούσα κι εγώ να βρω τον εαυτό μου.
- > **Έγραφα διηγήματα** για ενηλίκους για την «Επιθεώρηση Τέχνης» από τη Μόσχα και μετά έγραψα και βιβλία ολόκληρα: την *Αρραβωνιαστικά του Αχιλλέα*, που έχει μέσα και πολλά αυτοβιογραφικά μου στοιχεία, τον *Ψεύτη Παππού*, κι ένα σωρό άλλα. Και τώρα γράφω, αλλά μη με ρωτήσεις τι, γιατί εγώ, αν δεν τελειώσω, δεν το λέω πουθενά.
- > **Όταν γυρίσαμε στην Αθήνα** για τα καλά, το 1980, είχα πια συνηθίσει - δεν είχα εξιδανικεύσει τίποτα κι έτσι δεν δυσκολεύτηκα να προσαρμοστώ. Τότε πια άρχισα να γράφω πολύ πιο τακτικά, να πηγαίνω σε σχολεία, να έρχομαι σε επαφή με παιδιά. Τώρα απορώ πώς, με τόσους βρικολακες, τα παιδιά διαβάζουν ακόμα τα βιβλία μου. Ίσως γιατί αν κατάφερα κάτι, είναι ν' αγαπώ τους μικρούς μου ήρωες και να γίνομαι εγώ το παιδί για το οποίο γράφω.

i Τα βιβλία της Άλκης Ζέη επανακυκλοφορούν απ' τις εκδόσεις Μεταίχμιο.